

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗА СПОРТИВНИМ НАПРЯМКОМ "СПОРТИВНІ ІГРИ"

Основним завданням дослідження є загальний аналіз сучасних підходів до профільного навчання учнів старших класів за спортивним напрямком "спортивні ігри".

Аналіз науково-методичної літератури та досвіду передової практики дає можливість встановити, що поряд із ґрунтовним висвітленням у дослідженнях багатьох науковців загальних теоретичних та організаційних положень впровадження профільного навчання за спортивним напрямом, практично відсутні розробки навчально-методичного забезпечення вивчення окремих навчальних профілів, зокрема й неолімпійських видів спортивних ігор.

Однією із головних проблем, які перешкоджають впровадженню неолімпійських видів спортивних ігор у програми профільного навчання за спортивним напрямом, є відсутність науково обґрунтованого навчально-методичного забезпечення. Це положення актуалізує необхідність проведення експериментальних досліджень із метою розробки навчальних програм та практичних рекомендацій для неолімпійських видів спортивних ігор, зокрема, й міні-футболу (футзалу).

Ключові слова: профільне навчання, спортивні ігри, міні-футбол.

Постановка проблеми. Пріоритетним напрямком державної політики щодо розвитку старшої школи є її спрямованість на профільне навчання та інтеграцію загальної й допрофесійної освіти [5].

Концепцією профільного навчання у старшій школі визначено основні профільні напрями, зокрема, й спортивний. Структура спортивного профілю складається з окремих навчальних профілів (спортивних напрямків): легка атлетика, гімнастика, плавання, спортивні ігри, туризм та ін. [1].

Попередній аналіз проблеми впровадження профільного навчання за спортивним напрямом дозволив встановити:

- наявність навчально-методичного забезпечення переважно з олімпійських видів спорту;
- практичну відсутність навчально-методичного забезпечення для неолімпійських видів спортивних ігор.

Наведеними положеннями визначається важливість вирішення проблеми навчально-методичного забезпечення профільного навчання з окремих видів спортивних ігор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З метою підвищення ефективності процесу впровадження профільного навчання за спортивним напрямом, більшість науковців зосередила увагу на розробці загальних теоретичних та організаційних положень [2; 3; 8]. Практичні рекомендації щодо навчально-методичного забезпечення вивчення окремих навчальних профілів запропоновані переважно в олімпійських видах спорту, зокрема, у плаванні [1], легкій атлетиці, гімнастиці, баскетболі, гандболі, волейболі, футболі та туризмі [10]. Також необхідно відзначити прикладні дослідження Г. Олефір (2012), що дозволили розробити навчально-методичні рекомендації з формування рухових навичок волейболістів у процесі профільного навчання [7].

Відзначаючи цінність даних досліджень, необхідно звернути увагу на те, що переважна їх більшість не відображає важливості використання неолімпійських видів спортивних ігор у професійній орієнтації старших школярів. Враховуючи наявність мінімально необхідної матеріально-технічної бази (однієї з головних ланок впровадження профільного навчання) для занять цими спортивними іграми у переважній більшості навчальних закладів, очевидною є практична відсутність науково обґрунтованого навчально-методичного забезпечення профільних шкіл.

Мета дослідження – провести загальний аналіз сучасних підходів щодо профільного навчання учнів старших класів за спортивним напрямом "спортивні ігри".

Завдання дослідження

1. Проаналізувати сучасні підходи до вирішення проблеми впровадження профільного навчання за спортивним напрямком.
2. Визначити характерні риси навчально-методичного забезпечення профільного навчання за спортивним напрямком.
3. Обґрунтувати необхідність розробки навчально-методичного забезпечення профільного навчання за спортивним напрямком міні-футбол (футзал).

Методи та організація дослідження: аналіз та узагальнення науково-методичної літератури та даних мережі Інтернет, а також досвіду передової практики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея профільності старшої школи теоретично обґрунтована та практично впроваджується у вітчизняних закладах середньої освіти за різними напрямками відповідно до соціально диференційованих видів діяльності, зумовлених суспільним розвитком праці та соціальним попитом [5].

Сучасний стан розвитку освітньої галузі є основою для формування у старшокласників інтересів та мотивації до поглибленого вивчення конкретного виду спорту у закладах загальної середньої освіти та сприяє подальшому самовизначенню на професію вчителя фізичної культури або тренера з обраного виду спорту [4].

На думку розробників концепції профільного навчання, форми його організації можуть бути різними. Навчання може реалізовуватись у профільних класах закладів загальної середньої освіти, профільних групах багатопрофільних шкіл, навчанні за індивідуальною освітньою програмою та динамічних профільних групах. Важливим також є паралельне існування міжшкільних профільних груп, профільних шкіл інтернатного типу та міжшкільних навчально-виробничих комбінатів [1; 2].

За даними І. Василяшко [3], незважаючи на велику популярність занять спортом, на сьогодні в Україні функціонує всього 2,6 % закладів загальної середньої освіти, де впроваджено спортивний профіль навчання. За даними Інституту інноваційних технологій та змісту освіти, проблеми впровадження спортивного профілю обумовлюються: недосконалою матеріально-технічною (58 %) та навчально-методичною (30 %) базою закладів освіти, недостатністю висококваліфікованих педагогічних кадрів, підготовлених до роботи у профільній школі (13 %), низькою мотивацією школярів до здобуття професій вчителя фізичного виховання чи тренера з виду спорту (22 %) [3].

Вивчення науково-методичної літератури та практичного досвіду свідчить, що профільне навчання за напрямом "спортивні ігри" реалізується переважно в системі спеціалізованої освіти, а саме у школах-інтернатах (ліцеях-інтернатах) та професійних коледжах (коледжах) спортивного профілю, які мають відповідне матеріально-технічне, навчально-методичне та кадрове забезпечення. З одного боку, це обумовлює переважну спрямованість освітнього процесу на досягнення високих спортивних результатів в олімпійських видах ігор (баскетболі, гандболі, волейболі, футболі, тенісі та бадмінтоні), а з іншого, обмежує масовість та професійне спрямування освітнього та тренувального процесів.

Розроблені вітчизняними науковцями та практиками навчальні програми для ДЮСШ, СДЮСШОР та ШВСМ достатньо повно розкривають питання теоретичних та практичних аспектів підготовки в олімпійських видах спорту, але використовуються переважно в системі спеціалізованої освіти. Також існує багато авторських навчальних програм як вітчизняних, так і закордонних науковців та практиків. Необхідно відмітити, що прогалини у навчально-методичному забезпеченні неолімпійських видів спорту виникають перш за все через недостатню увагу науковців до даної проблеми.

Популярність неолімпійських видів спортивних ігор, що зростає, пояснюється перш за все необхідністю мінімальної матеріально-технічної бази (ігри проводяться на невеликих майданчиках на свіжому повітрі та в залах) та невеликої кількості учасників, що обумовлює їх демократичність та масовість. Окрім того, переважна більшість фахівців рекомендують ігри у зменшених складах на початковому етапі засвоєння техніки й тактики олімпійських видів спортивних ігор та використання їх у допрофільній стадії підготовки учнів. Невелика кількість учасників значно збільшує можливості вивчення неолімпійських видів ігор у профільних класах закладів загальної середньої освіти, профільних групах багатопрофільних шкіл та малокомплектних сільських школах.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

1. Аналіз науково-методичної літератури та досвіду передової практики дав можливість встановити, що поряд із ґрунтовним висвітленням у дослідженнях багатьох науковців загальних теоретичних та організаційних положень впровадження профільного навчання за спортивним напрямом, практично відсутні розробки навчально-методичного забезпечення вивчення окремих навчальних профілів, зокрема й неолімпійських видів спортивних ігор.

2. Аналізуючи питання навчально-методичного забезпечення профільного навчання в олімпійських видах спортивних ігор у системі спеціалізованої освіти, необхідно відмітити наявність розроблених авторитетними вітчизняними науковцями та практиками навчальних програм для ДЮСШ, СДЮСШОР, що достатньо повно конкретизують теоретичні та практичні аспекти підготовки. У зв'язку із цим необхідно відмітити практично повну відсутність навчальних програм із неолімпійських видів спортивних ігор, зокрема, міні-футболу (футзалу), стрітболу та ін.

3. Однією із головних проблем, які перешкоджають впровадженню неолімпійських видів спортивних ігор у програми профільного навчання за спортивним напрямом, є відсутність науково обґрунтованого навчально-методичного забезпечення. Це положення актуалізує необхідність проведення експериментальних досліджень із метою розробки навчальних програм та практичних рекомендацій для неолімпійських видів спортивних ігор, зокрема й міні-футболу (футзалу).

Використані джерела

1. Андросова А. П. Методика навчання учнів старших класів за спортивним напрямком "плавання": метод. посіб. / А. П. Андросова. – Луганськ : ПП Гунчев Ю.М., 2013. – 128 с.
2. Бібік Н. Профільна школа як стратегія рівного доступу до якісної освіти / Н. Бібік // Директор шк. – 2004. – № 37. – С. 2–3.
3. Василяшко І. Профільне навчання у старшій школі: стан і проблеми реалізації / І. Василяшко, М. Коваленко, О. Лозова // Управління освітою. – 2012. – № 14 (290), липень. – С. 13–16.
4. Зубалій М. Зміст навчальної діяльності старшокласників зі спортивного профілю / М. Зубалій // Здоров'я та фізична культура. – 2008. – № 3. – С. 1–5.
5. Концепція профільного навчання в старшій школі // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – Київ : Педагогічна преса, 2003. – № 24, грудень. – 32 с. – С. 3–16.
6. Котова О. В. Профільне навчання в старшій школі за спортивним напрямком, його сутність та проблеми / О. В. Котова // Вісник Запорізького національного університету. – 2012. – № 1(7). – С. 48–53.
7. Родак С. М. Проблеми діяльності спеціалізованих навчальних закладів спортивного профілю в сучасних умовах / С. М. Родак // Теорія та методика фізичного виховання. – 2009. – № 1. – С. 3–7.
8. Ротерс Т. Т. Теоретичні засади профільного навчання старшокласників за спортивним напрямком / Т. Т. Ротерс // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2008. – № 1. – С. 12–15.
9. Стрикаленко Є. Спортивні ігри : прогр. для учнів 9–11-х кл. ліцею зі спец. "Фіз. виховання та спорт" / Євген Стрикаленко // Здоров'я та фіз. культура. – 2006. – Черв. (№ 18). – С. 18–23.
10. Фізична культура : навч. програма: 10–12 кл. : (спорт. профіль) / Валентина Єрмолова, Любов Іванова, Галина Смоліус, Валерія Сілкова // Здоров'я та фіз. культура. – 2008. – Січ. (№ 2). – С. 1, 3–6.
11. Шиян Н. І. Дидактичні засади профільного навчання у загальноосвітній школі сільської місцевості: автореф. дис... на здобуття наук. ступеня док-рапед.наук / Н. І. Шиян. – Харків. – 2005. – С. 40.

Stepanenko V. M., Krivenko R. O.

MODERN APPROACHES TO PROFILE EDUCATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THE SPORTS FIELD "SPORTS GAMES"

The main task of the study is a general analysis of modern approaches to profile education of high school students in the sporting field of "sports games".

The analysis of scientific and methodological literature and experience of good practice made it possible to establish that, along with a thorough coverage of the researchers of many scholars on the general theoretical and organizational provisions for the implementation of specialized education in the field of sport, there are practically no developments in teaching and methodological support for the study of separate educational profiles, in particular, non-Olympic types of sports games.

In spite of the value of the research data, it should be noted that the overwhelming majority of them does not reflect the importance of using non-Olympic types of sports games in the professional orientation of senior pupils. Analysing the issues of teaching and methodological support of the profile launch in the Olympic types of sports games in the system of specialized education, it is necessary to note the existence of developed by secondary domestic scientists and practice programs for children-youth sports school, children-youth sports school of Olympic reserve, which sufficiently specify the theoretical and practical aspects of training.

The growing popularity of the non-Olympic types of sports games is primarily due to the need for a minimum material and technical base (games are held on small outdoor and indoor venues) and a small number of participants, which determines their democratic and massive nature. In addition, the vast majority of specialists recommend games in smaller compositions at the initial stage of mastering the techniques and tactics of Olympic types of sports games and use them in pre-professional stage of students training. A small number of participants greatly enhance the possibility of studying non-Olympic types of games in profile classes of general education institutions, profile groups of multi-disciplinary schools and small-scale rural schools.

Thus, one of the main problems hindering the implementation of the non-Olympic types of sports games in the program of profile training in the field of sport is the lack of scientifically sound teaching and methodological support. This provision highlights the need for pilot studies to develop training programs and practical recommendations for non-Olympic sports, including mini football (futsal).

Key words: profile training, sports games, mini football.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2018 р.